

การสร้างหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้นิทานพื้นบ้านชนชาติพันธุ์ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

The Local Curriculum Construction on Ethnic Folk Tales for Prathomsuksa 6 Students, Mueang District, Mae Hong Son Province

ภัศราภรณ์ นันทากาศ¹ รินทร์ลภัส ศิริณพวัฒน์²

Patsaraporn Nantakard¹ and Rinlapas Sirinoppawat²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) รวบรวมและจัดประเภทนิทานพื้นบ้านชนชาติพันธุ์ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 2) ศึกษาวิเคราะห์ ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี วิถีชีวิต และบทบาท ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านชนชาติพันธุ์ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน และ 3) สร้างหลักสูตรท้องถิ่นโดยการใช้นิทานพื้นบ้านชนชาติพันธุ์ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน กลุ่มตัวอย่าง คือ ชนชาติพันธุ์ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 50 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย เอกสารประกอบหลักสูตร ได้แก่ นิทานพื้นบ้านและแผนการสอน จำนวน 8 แผน

ผลการวิจัยพบว่า 1) นิทานพื้นบ้านชนชาติพันธุ์ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน นิทานเกี่ยวกับสัตว์มีมากที่สุด จำนวน 17 เรื่อง นิทานท้องถิ่น 15 เรื่อง นิทานปรัมปรา 10 เรื่อง นิทานเทพนิยาย 7 เรื่อง และนิทานตลกขบขันมีน้อยที่สุด จำนวน 1 เรื่อง 2) ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี วิถีชีวิต และบทบาท ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านชนชาติพันธุ์ อาทิ ความเชื่อทางศาสนา ความเชื่อเรื่องโชคละชะตา ความเชื่อเรื่องอมนุษย์ ค่านิยมเรื่องความรัก ค่านิยมเรื่องความขยัน ค่านิยมเชื่อฟังผู้ใหญ่ ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต วิถีชีวิตเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน ลักษณะบ้านเรือน การคมนาคม เครื่องมือเครื่องใช้ และอาหารพื้นบ้าน เป็นต้น 3) หลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้นิทานพื้นบ้านชนชาติพันธุ์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีคุณภาพเหมาะสม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยได้ยึดคำอธิบาย รายวิชาเพิ่มเติม ท 16201 นิทานพื้นบ้าน อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นแนวทางในการกำหนดจุดประสงค์ เนื้อหา และกิจกรรมการเรียนการสอน เพราะคำอธิบายรายวิชาต้องการให้ผู้เรียนศึกษานิทานเพื่อให้เห็นสาระต่าง ๆ ที่แฝงอยู่ในนิทานพื้นบ้าน เช่น สำนวน ภาษา วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ความรู้สึกนึกคิด ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจสภาพท้องถิ่นและเห็นคุณค่าของนิทานพื้นบ้าน

คำสำคัญ: หลักสูตรท้องถิ่น นิทานพื้นบ้าน ชนชาติพันธุ์

¹อาจารย์ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตแม่ฮ่องสอน, A Lecturer in Bachelor of Education Program in Elementary Education, ChiangMai Rajabhat University, Mae Hong Son Campus

²อาจารย์ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตแม่ฮ่องสอน, A Lecturer in Bachelor of Education Program in Elementary Education, ChiangMai Rajabhat University, Mae Hong Son Campus

*ผู้ติดต่อ, อีเมล: ภัศราภรณ์ นันทากาศ, Patsaraporn6565@gmail.com

รับเมื่อ 13 พฤษภาคม 2565 แก้ไข 7 สิงหาคม 2565 ตอรับเมื่อ 8 สิงหาคม 2565

ABSTRACT

The research aimed to 1) collect and categorize the types of ethnic folk tales from Mueang district in Maehongson province; 2) examine and analyze the beliefs, values, traditions, ways of life, and roles that these ethnic folk tales from Mueang district in Mae Hong Son province portray; and 3) construct a local curriculum on these folk tales. The sample in the study, obtained by purposive sampling, comprised 50 participants from different ethnic groups in Mueang district, Maehongson province. The research tools consisted of curriculum documents, including folk tales and eight lesson plans.

The study results revealed that: 1) The majority of ethnic folk tales in Mueang district, Mae Hong Son Province, were 17 animal tales, followed by 15 local tales, ten myths, seven fairy tales, and one jest, 2) The folk tales reflected people's beliefs in religion, fate, non-human beings, as well as their values, traditions, ways of life, and roles. The values discovered were: love, diligence, and respect for the elderly. The study also showed that the ways of life, settlement patterns, housing characteristics, transportation, tools and equipment, and local food were all tied to traditions of livelihood; and 3) The developed local curriculum that incorporated ethnic folk tales, was of an appropriate quality level, adhered to the course description for an additional subject (Tor) 16201: Folk tales in Mueang district, Mae Hong Son Province, and served as the guideline for determining its objectives, contents, and teaching and learning activities. According to the course description, learners are required to study folk tales to discover the hidden meanings in the stories, including idioms, language, ways of life, customs and traditions, values, and thoughts that assist in comprehending the local context and recognize the values of local folk tales.

Keywords: Local Curriculum, Folk Tales, Ethnic Groups

ภูมิหลัง

นิทานพื้นบ้านเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง ในสมัยก่อนใช้นิทานเป็นเครื่องมือในการสั่งสอนอบรมบุตรหลาน ซึ่งนิทานมีบทบาทต่อการเสริมสร้างบุคลิก มีพลังโน้มน้าวทัศนคติและพฤติกรรมของแต่ละบุคคลได้ นิทานพื้นบ้านส่วนใหญ่ถ่ายทอดด้วยวาจา แต่ก็มีจำนวนมากที่ได้รับการบันทึกไว้ ปรากฏอยู่ในทุก ๆ วัฒนธรรม มีทั้งความแตกต่าง ความหลากหลาย และความเหมือน มีความสำคัญในการเข้าถึงวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชน

นิทานในความหมายของคติชนวิทยา หมายถึง เรื่องเล่าที่สืบต่อ ๆ กันมาจนถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งความสำคัญของนิทานพื้นบ้านคือให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของเจ้าของนิทาน ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน และสอนหรือสอดแทรกศีลธรรม จริยธรรม คุณธรรม (ข้าวสด, 2550, ออนไลน์)

นิทานพื้นบ้าน เป็นสมบัติที่พบได้ในมนุษย์ทุกชนชาติ ไม่จำกัดแหล่งกำเนิด ในแต่ละกลุ่มชนชาติย่อมมีนิทานที่เล่าสู่กันฟัง สืบต่อกันมา ซึ่งโครงเรื่องอาจมีความคล้ายคลึงกันบ้าง แต่ยังปรากฏอัตลักษณ์ที่สื่อให้เห็นถึงความเป็นชนชาตินั้น ๆ

จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีผู้อยู่อาศัยอยู่หลากหลายชาติพันธุ์ หรือเรียกว่าคนชาติพันธุ์ ได้แก่ ไทใหญ่ ซึ่งเป็นชนชาติพันธุ์ที่พูดในตระกูลภาษากลุ่มไท-กะไต อพยพมาจากรัฐฉาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ เป็นกลุ่มประชากรผู้มีความเชื่อในไสยศาสตร์ในพระพุทธศาสนา และชาติพันธุ์ ชาวไทยภูเขา ซึ่งมีหลากหลายกลุ่ม หลายภาษา ได้แก่ กะเหรี่ยง มูเซอ ลีซอ ลัวะ ม้ง จีนยูนนาน (จีนฮ่อ) และปะโอ (สำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร, 2562)

คนชาติพันธุ์จะเล่านิทานสู่กันฟังหลายโอกาส เช่น ช่วงหัวค่ำ หลังจากว่างจากการทำกิจกรรมอื่น ๆ ก็มานั่งรวมกันเด็ก ๆ จะขอให้ผู้ใหญ่ เช่น พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย หรือญาติผู้ใหญ่คนอื่น ๆ

เล่นนิทานให้ฟัง แม้ถึงเวลาที่จะเข้านอน พ่อ แม่ ก็มักจะเล่นนิทานให้เด็กฟังจนหลับไป การเล่นนิทานให้เด็กฟังเป็นการสอน แนะนำ ตักเตือนแก่เด็กในทางอ้อม เมื่อเด็กทำผิดพลาดหรือทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ดังนั้นนิทานจึงให้ความบันเทิงและคติคำสอนแก่เด็กชาติพันธุ์ เช่น นิทานเรื่อง พามีลูกกับเสือเปววยแม่ เป็นเสมือนกระจกเงาสท้อนวิถีชีวิตของชนชาติพันธุ์ ที่สามารถสะท้อนให้เห็นภาพการดำรงชีวิต สภาพครอบครัว ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยมของชุมชนได้อย่างดีเยี่ยม

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาประเภทนิทานพื้นบ้านและวิเคราะห์ภาพสะท้อนชีวิตที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านของชนชาติพันธุ์ อำเภอมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งจะรวบรวมนิทานพื้นบ้านของชนชาติพันธุ์ไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในรูปแบบของหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อการเผยแพร่และ

กรอบแนวคิดของการวิจัย

หลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้นิทานพื้นบ้าน
ชนชาติพันธุ์ สำหรับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอมือง
จังหวัดแม่ฮ่องสอน



1. ประเภทนิทานพื้นบ้านชนชาติพันธุ์
อำเภอมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี วิถีชีวิต
และบทบาท ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน
ชนชาติพันธุ์ อำเภอมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ภาพประกอบ กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การรวบรวมและจัดประเภทนิทานพื้นบ้านชนชาติพันธุ์

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลและคัดเลือกนิทาน ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลที่เกี่ยวข้องด้วยตนเอง ใช้เวลาเก็บข้อมูลในช่วง 1 ตุลาคม 2561 ถึง 30 กันยายน 2563 โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดไม่มีโครงสร้าง เพื่อ 1) สัมภาษณ์ความต้องการ จากผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน ครูวิชาการ 1 คน ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย 3 คน ครูผู้สอนภาษาถิ่น 3 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3 คน ผู้นำชุมชน 1 คน ประธานนักเรียน 1 คน และ 2) สัมภาษณ์และรวบรวมนิทานพื้นบ้านชนชาติพันธุ์จากกลุ่มตัวอย่างในประชากรที่กำหนด คือ ชนชาติพันธุ์ ในอำเภอมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยใช้เกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

- 1.1 เป็นชนชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในอำเภอมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- 1.2 มีอายุตั้งแต่ 40 ปี ขึ้นไป
- 1.3 สามารถเล่นนิทานพื้นบ้านได้

อนุรักษ์สืบทอดให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้เข้าใจถึงอิทธิพลของนิทานพื้นบ้านที่มีต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชนและสภาพสังคมในท้องถิ่นของตนได้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อรวบรวม และจัดประเภทนิทานพื้นบ้านชนชาติพันธุ์อำเภอมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี วิถีชีวิตและบทบาท ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านชนชาติพันธุ์ อำเภอมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
3. เพื่อสร้างหลักสูตรท้องถิ่นโดยการใช้นิทานพื้นบ้านชนชาติพันธุ์ อำเภอมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้านชนชาติพันธุ์ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดมีจำนวน 50 คน ซึ่งมีทั้งเพศหญิงและเพศชาย ผู้วิจัยรวบรวมนิทานได้ทั้งหมด 50 เรื่อง

2. การจัดกลุ่มนิทาน ผู้วิจัยนำนิทานที่คัดเลือกไว้ จำนวน 50 เรื่อง มาจัดกลุ่มตามแนวการจัดประเภทนิทานพื้นบ้านท้องถิ่นของไทย กุหลาบ มัลลิกะมาส (2518, หน้า 105-109) ได้แบ่งประเภทนิทานพื้นบ้านของไทยเป็น 5 ประเภท ได้แก่ นิทานปรัมปรา นิทานท้องถิ่น นิทานเทพนิยาย นิทานเรื่องสัตว์ และนิทานตลกขบขัน

การศึกษาวิเคราะห์ ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี วิถีชีวิตและบทบาท ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านชนชาติพันธุ์

ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์จากคำอธิบายรายวิชา ท 16101 ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นเกณฑ์การวิเคราะห์ที่ กระทรวงศึกษาธิการ (2553, หน้า 13) กำหนดไว้ว่าต้องเป็นนิทานพื้นบ้านที่มีลักษณะ (ก) สะท้อนความเชื่อ (ข) สะท้อนค่านิยม (ค) สะท้อนขนบธรรมเนียมประเพณี (ง) สะท้อนชีวิต และ (จ) สะท้อนบทบาท

การสร้างหลักสูตรท้องถิ่นโดยการใช้นิทานพื้นบ้าน ชนชาติพันธุ์

1. การศึกษาค้นคว้าข้อมูลพื้นฐาน

1.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร จุดเน้นของสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอนภาษาไทย เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาสร้างหลักสูตรท้องถิ่น รายวิชาเพิ่มเติม ท 16201 นิทานพื้นบ้าน

1.2 ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรและจุดเน้นของโรงเรียน บ้านห้วยผา อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1.3 ศึกษาวิเคราะห์กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาการประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1

1.4 ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและสิ่งที่ควรพัฒนาใน เขตอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน หรือในเขตบริการ ของโรงเรียนบ้านห้วยผา อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1.5 ศึกษาค้นคว้าสำรวจและรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนิทานพื้นบ้านจากผู้รู้ในท้องถิ่น จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.6 รวบรวมนิทานพื้นบ้านของท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง จากผู้รู้ในท้องถิ่น เอกสารและงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้แล้ว เพื่อนำจัดทำคลังข้อมูลนิทานพื้นบ้านของอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อสร้างเอกสารประกอบหลักสูตร ดังนี้

2.1 การวิเคราะห์คำอธิบายรายวิชา ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ คำอธิบายรายวิชาภาษาไทย ท 16101 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อกำหนดขอบเขตและจุดประสงค์รายวิชา จากนั้นสำรวจ และเก็บรวบรวมข้อมูลนิทานพื้นบ้านของไทยใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2.2 การกำหนดโครงสร้างเอกสารประกอบหลักสูตร ท้องถิ่น รายวิชาเพิ่มเติม ท 16201 นิทานพื้นบ้าน อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน และดำเนินการสร้างเอกสารประกอบ หลักสูตร

2.3 การกำหนดแนวทางดำเนินการสอนในเอกสาร ประกอบหลักสูตร รายวิชาเพิ่มเติม ท 16201 นิทานพื้นบ้าน

2.4 การพัฒนาคุณภาพเอกสารประกอบหลักสูตร ผู้วิจัยนำเอกสารประกอบหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม ท 16201 นิทานพื้นบ้าน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย จุดประสงค์ เนื้อหา โครงการสอน สื่อ และการวัดและประเมินผล ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความถูกต้องและนำมาปรับปรุงแก้ไข

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัย

ผลการรวบรวมและจัดประเภทนิทานพื้นบ้าน ชนชาติพันธุ์

ผลการคัดเลือกนิทานจากคลังนิทานจำนวน 100 เรื่อง และได้คัดเลือกนิทานเหลือ จำนวน 50 เรื่อง และนำนิทาน จำนวน 50 เรื่อง มาจัดกลุ่มได้ 5 ประเภท ได้แก่ นิทานปรัมปรา นิทานท้องถิ่น นิทานเทพนิยาย นิทานเรื่องสัตว์ และนิทาน ตลกขบขัน ซึ่งแต่ละประเภทมีจำนวนและรายชื่อนิทาน ดังนี้

1. นิทานปรัมปรา มีจำนวน 10 เรื่อง ได้แก่ นิทาน เรื่อง อลองนางผักขม นางแมว เสอเย็น-ไวตอก แม่หมาดาไป อลองมดส้ม อลองกำเฝิก อลองลิ้นก่าน ต้องต้อยตอมอง อ้ายงิมฟ้า และอลองกำกะดี

2. นิทานท้องถิ่น มีจำนวน 15 เรื่อง ได้แก่ นิทานเรื่อง พญาสิงหนาทราชา ยาวหื้อตัด ปอดหื้อต่อ (ยาวให้ตัด ลันให้ต่อ) กบกินเดือน กวามอุบอ้าเข้ากัน (พูดไม่เข้ากัน) เศรษฐีกับลูกสาว กนเหลือไม้ พระราชาและอำมาตย์ ดอยบุญคำ สองคนสองสหาย เหล้า นกยุงคำ (นกยุงทอง) ตำนานรักขุนสามลอและนางอุเปม กวาย-ตันโกย (ควายกับตันกล้วย) ลูกเศรษฐีสี่คน และโกนอ้า อู้จักฮ้าง

3. นิทานเทพนิยาย มีจำนวน 7 เรื่อง ได้แก่ นิทานเรื่อง แหนงใจเฒ่า เม 7 เมว ดอกอาชวาวตี้ เจ้านางไขฟ้า ไอยี่กำพร้าว ฤาษีกับหม้อทองคำ และอลองเซียด

4. นิทานเรื่องสัตว์ มีจำนวน 17 เรื่อง ได้แก่ นิทานเรื่อง ช้างงูเห่าหมาป่า อลองนกเขว ลิงโตกับหญิงงาม ออย่าเอา กวานนอกเอินมาอุบในเอิน เสือคนงูลิง กาเผือก กบเลือกนาย จิกจอก กูกับคน หม่าจิ้งจอกถือศีล พญาฮางสาตติบ่วงแร้ว แมงอี่นัว นากกับกระต่าย กาดำกับหงส์ขาว นกกาตไล่นกวก คนแก่กับเด็ก และนกรกระจาบแตกความสามัคคี

5. นิทานตลกขบขัน มี 1 เรื่อง คือ นิทานเรื่อง เม่น

ผลการศึกษาวิเคราะห์ ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี วิถีชีวิต และบทบาท ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านชนชาติพันธุ์

ผู้วิจัยใช้เกณฑ์จากคำอธิบายรายวิชา ท 16101 ภาษาไทย
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีเกณฑ์การวิเคราะห์ที่ กระทรวง
ศึกษาธิการ (2535, หน้า 13) กำหนด ดังนี้

1. **ความเชื่อ** ความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน
อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน สามารถแบ่งออกเป็นความเชื่อ
ทางศาสนา ความเชื่อเรื่องโชคละชะตา ความเชื่อเรื่องอมนุษย์
และความเชื่ออื่น ๆ ดังนี้

1.1 ความเชื่อทางศาสนา ความเชื่อทางศาสนาพุทธ
เน้นการทำความดีละเว้นความชั่ว ชีวิตหลังความตาย คติเรื่อง
นรกสวรรค์ ซึ่งนิทานพื้นบ้าน อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ได้สะท้อนความเชื่อทางศาสนาพุทธในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เชื่อว่ามนุษย์ทำดี
ได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว กฎแห่งกรรมยุติธรรมเสมอ
- 2) ความเชื่อเรื่องไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา)
เชื่อว่าทุกสิ่งไม่เที่ยงแท้
- 3) ความเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด เป็นความเชื่อ
เรื่องการกลับชาติมาเกิดหรือระลึกชาติได้
- 4) ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ เชื่อว่าโลกนี้แบ่ง
ออกเป็น 3 ส่วน คือ นรก มนุษย์ สวรรค์
- 5) ความเชื่อเรื่องบุญบาปมี เชื่อว่าบุญบาปมีเกิดจาก
การสั่งสม คุณงามความดี ผู้มีบุญจะอยู่ที่ไหนก็ปลอดภัย
และมีสุข
- 6) ความเชื่อเรื่องเทวดา เชื่อว่าเทวดาเป็นเทพ
บนสวรรค์ สามารถลงมาเมืองมนุษย์ได้
- 7) ความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ เป็นความเชื่อ
เรื่องฤาษีและชีปะขาวซึ่งเป็นนักบวชในศาสนาพราหมณ์

1.2 ความเชื่อเรื่องผี แบ่งเป็น ผีดี และผีร้าย คือ
ผีดี เป็นผีที่คอยช่วยเหลือและทำประโยชน์แก่มนุษย์ ได้แก่
ผีบรรพบุรุษ ผีนา ผีกองกอย และผีย่างงาม และผีร้าย เป็นผี
ที่คอยหลอกหลอนและทำร้ายคน ได้แก่ ผีเป่า ผีโพง ผีป่า
และผีอื่นที่เห็น

1.3 ความเชื่อเรื่องโชคละชะตา เชื่อว่าโชคละชะตาของมนุษย์
ถูกกำหนดไว้แล้ว ไม่สามารถผืนดวงชะตาได้ แบ่งออกเป็น
ความเชื่อเรื่องโชคละชะตา ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ และ
ความเชื่อเรื่องการเสี่ยงทาย คือ ความเชื่อเรื่องโชคละชะตา

คนเรามีวาสนาต่างกัน ไม่สามารถแข่งกันได้ ความเชื่อเรื่อง
โหราศาสตร์ เชื่อว่าวิชาโหราศาสตร์ทำให้มนุษย์สามารถมองเห็น
สิ่งต่าง ๆ ได้ และความเชื่อเรื่องการเสี่ยงทาย เชื่อว่าการเสี่ยงทาย
จะทำให้ได้คำตอบที่ต้องการ

1.4 ความเชื่อเรื่องอมนุษย์ เป็นความเชื่อเกี่ยวกับ
สิ่งที่มีบุคลิกลักษณะคล้ายมนุษย์แต่ไม่ใช่มนุษย์ อมนุษย์ที่
กล่าวถึงในนิทานพื้นบ้าน คือ ยักษ์

1.5 ความเชื่อเรื่องอื่น ๆ ได้แก่ ความเชื่อเรื่อง
เครื่องรางของขลังและของวิเศษ ความเชื่อเรื่องวิชาอาคม
และความเชื่อเรื่องวาจาสิทธิ์

ความเชื่อของชาวบ้านมีความผสมผสานกัน
ระหว่างพุทธ พราหมณ์ และผี มีความเชื่อเกี่ยวกับโชคละชะตา
ว่าเป็นสิ่งที่กำหนดชีวิตมนุษย์ โชคละชะตาไม่สามารถเปลี่ยนแปลง
หรือแข่งขันกันได้ เรื่องโหราศาสตร์เป็นที่พึ่งทางจิตใจของมนุษย์
อาจช่วยให้มองเห็นสิ่งต่าง ๆ และชะตาชีวิต ซึ่งความเชื่อเหล่านี้มี
บทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิต กำหนดความคิด การกระทำ
และขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ในสังคม

2. **เรื่องที่สะท้อนค่านิยม** ค่านิยมที่ปรากฏในนิทาน
พื้นบ้าน อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้แก่ ค่านิยมเรื่อง
ความรัก ค่านิยมเรื่องความขยัน ค่านิยมเรื่องการเชื่อฟังผู้ใหญ่
ค่านิยมเรื่องความซื่อสัตย์ ค่านิยมเรื่องความกตัญญู ค่านิยม
เรื่องความอดทน ค่านิยมเรื่องความสามัคคี ค่านิยมเรื่อง
ความสันโดษ ค่านิยมเรื่องการยกย่องผู้มีวิชาความรู้และ
ฉลาดหลักแหลม ค่านิยมเรื่องความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ค่านิยม
เรื่องการไม่เอาวัดเอาเปรียบ

3. **เรื่องที่สะท้อนขนบธรรมเนียมประเพณี**
ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต ประเพณีที่พบในนิทาน คือ พระพุทธศาสนา
และช่วยเหลือเกื้อกูลกันในประเพณีต่าง ๆ ของท้องถิ่น

4. **เรื่องที่สะท้อนชีวิต**

4.1 สภาพความเป็นอยู่ ประกอบด้วย ทำเลที่ตั้งถิ่น
ฐาน ลักษณะบ้านเรือน การคมนาคม เครื่องมือเครื่องใช้ และ
อาหารพื้นบ้าน

1) ทำเลที่ตั้งถิ่นฐาน ชาวบ้านสร้างบ้านใกล้แหล่งน้ำ
ใกล้ทุ่งนา รวมถึงใกล้ป่าและภูเขา ซึ่งสอดคล้องกับสภาพ
ภูมิศาสตร์ของท้องถิ่น

2) ลักษณะบ้านเรือน นิทานสะท้อนให้เห็นลักษณะ
บ้านใต้ถุนสูง หลังคามุงหญ้า ฝาเรือนทำด้วยไม้และใบตอง

ห้องนอนมีทั้งแบบแยกและแบบรวม และนอกชานเปิดโล่งเป็นที่พักผ่อนของคนในครอบครัว

3) การคมนาคม มีทั้งการคมนาคมทางบกและทางน้ำ

4) อาหารพื้นบ้าน ประกอบด้วย ผัก และผลไม้ คือ ผัก มีทั้งผักที่สวนครัวและผักที่หาเก็บจากธรรมชาติ ผักสวนครัวที่ปลูกไว้ ได้แก่ พริก มะเขือ แตง กัลลวย และหน่อไม้ ส่วนผักที่หาเก็บจากธรรมชาติ ได้แก่ ผักบุ้ง และหน่อไม้ ผลไม้ มีทั้งผลไม้ที่ปลูกไว้ คือ ขนุน

4.2 ลักษณะครอบครัว นิทานพื้นบ้าน อำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน สะท้อนลักษณะครอบครัวของชาวบ้านประกอบด้วย ประเภทของครอบครัว การเลือกคู่ครอง การสู่ขอ และการแต่งงาน ที่อยู่อาศัยหลังแต่งงาน และความสัมพันธ์ในครอบครัว ดังนี้

1) ประเภทของครอบครัว นิทานพื้นบ้าน อำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้สะท้อนให้เห็นลักษณะครอบครัว 3 ประเภท โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ครอบครัวขยาย ครอบครัวเดี่ยว และครอบครัวผสม

2) การเลือกคู่ครอง ผู้ใหญ่จะเปิดโอกาสให้หนุ่มสาวได้พบปะเรียนรู้นิสัยใจคอกันได้ ชายหนุ่มสามารถไปพูดคุยกับสาวที่บ้านฝ่ายหญิงได้แต่ต้องอยู่ในสายตาผู้ใหญ่ การดูใจกันนั้นมักจะถูกผู้ชายในช่วงทำนา คุณสมบัติสำคัญที่นำมาเป็นเกณฑ์ในการเลือกคู่ครอง ได้แก่ ความขยัน ความสามารถ และรูปร่างหน้าตา

3) การสู่ขอและการแต่งงาน เมื่อหนุ่มสาวตกลงปลงใจที่จะสร้างครอบครัวด้วยกันแล้ว ก่อนที่จะมีการสู่ขอและการแต่งงานจะต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้ใหญ่

4) ที่อยู่อาศัยหลังแต่งงาน หลังจากจัดพิธีแต่งงาน คู่แต่งงานส่วนมากจะอาศัยอยู่ที่บ้านฝ่ายหญิงจนกว่าจะมีทุนตั้งตัว มีลูก หรือมีความพร้อมที่จะแยกเรือนออกไป ในนิทานแสดงให้เห็นว่ามีทั้งการอยู่ร่วมเรือนกับญาติพี่น้องฝ่ายหญิงและการแยกเรือน

5) ความสัมพันธ์ในครอบครัว คนในครอบครัวใกล้ชิดสนิทสนมกัน ช่วยเหลือกันและกัน ความผูกพันในครอบครัวแน่นแฟ้น ถึงแม้ว่าลูกจะจากไปอยู่ที่อื่น ลักษณะครอบครัวที่ปรากฏในนิทานส่วนมากเป็นครอบครัวขยาย รองลงมาคือครอบครัวเดี่ยว เนื่องจากการเลือกคู่ครองจะพิจารณาจากความขยัน ความสามารถ ความดี และรูปร่างหน้าตา เมื่อแต่งงานแล้วคู่แต่งงานจะอาศัยที่บ้านฝ่ายหญิงร่วมกับ

พ่อตาแม่ยายจนกว่าจะมีความพร้อมในการแยกเรือนหรือการสร้างบ้านใหม่

4.3 การประกอบอาชีพ อาชีพของชาวบ้านที่ปรากฏในนิทานสามารถแบ่งออกเป็นอาชีพเกษตรกรรม อาชีพรับราชการ และอาชีพอื่น ๆ ดังนี้

1) อาชีพเกษตรกรรม ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา ทำไร่

2) อาชีพรับราชการ อาชีพรับราชการที่ปรากฏในนิทานมีทั้งลักษณะอาชีพแบบในอดีตและอาชีพในปัจจุบัน ได้แก่ ทหาร ขุนนาง

3) อาชีพอื่น ๆ ได้แก่ หมอพื้นบ้าน ค้าขาย รับจ้างหาของป่า และล่าสัตว์

5. เรื่องที่สะท้อนบทบาท บทบาทของสมาชิกในสังคม

บทบาทของสมาชิกในสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน อำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน แบ่งเป็น บทบาทของสมาชิกในครอบครัว บทบาทของผู้นำในสังคม บทบาทของผู้ได้บังคับบัญชา บทบาทของพระสงฆ์ บทบาทของพุทธศาสนิกชน บทบาทของครู บทบาทของศิษย์ และบทบาทของเพื่อน ผู้ใหญ่จะคอยแนะนำสั่งสอนและชี้แนวทางปฏิบัติตนให้แก่คนในครอบครัว พ่อแม่เป็นผู้ดูแลส่งเสริม อบรมสั่งสอน และช่วยเหลือลูก ลูกมีหน้าที่เชื่อฟังคำสั่งสอนและทดแทนบุญคุณของพ่อแม่ พี่น้องมีหน้าที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

ผลสร้างหลักสูตรท้องถิ่นโดยการใช้นิทานพื้นบ้านชนชาติพันธุ์

1. ผลการสร้างเอกสารประกอบหลักสูตร

1.1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นจากการศึกษาหลักสูตรวิชาภาษาไทย ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 และวิเคราะห์หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม ท 16201 นิทานพื้นบ้าน กำหนดจุดประสงค์รายวิชาได้ 8 ข้อ ดังนี้ เพื่อให้นักเรียนสามารถ

1) ระบุและอธิบายความหมายของคำศัพท์ภาษาถิ่นและสำนวนท้องถิ่นที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านตลอดจนบอกความสำคัญของภาษาถิ่นและสำนวนท้องถิ่นได้

2) อธิบายสภาพภูมิศาสตร์ วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีและความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนระบุชื่อบุคคลสำคัญในท้องถิ่นที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านได้

3) ระบุหรืออธิบายเกี่ยวกับความเชื่อ ค่านิยม ความเป็นมาทางศาสนา ตลอดจนความสัมพันธ์ของชาวบ้าน กับสถาบันศาสนาที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านได้

4) บอกหรืออธิบายความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรม ของตัวละครที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านได้

5) วิเคราะห์และระบุแนวคิดต่าง ๆ ที่ปรากฏในนิทาน พื้นบ้านได้

6) บอกหรืออธิบายประเภทและลักษณะของนิทาน พื้นบ้านตลอดจนข้อแตกต่างระหว่างนิทาน ตำนาน นิยาย และเรื่องเล่าได้

7) บอกประโยชน์และคุณค่าของนิทานพื้นบ้านได้

8) อธิบายความสำคัญของการอนุรักษ์นิทานพื้นบ้าน ตลอดจนสามารถจัดกิจกรรมอนุรักษ์นิทานพื้นบ้านในระดับ ชั้นเรียนได้

1.2 ผลการกำหนดโครงสร้างเอกสารประกอบหลักสูตร จากการศึกษาคำอธิบายรายวิชาและจุดประสงค์รายวิชา กำหนด เนื้อหาได้เป็น 5 หน่วย ดังนี้

หน่วยที่ 1 ส่วนวนและภาษาถิ่น

หน่วยที่ 2 ลักษณะภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

หน่วยที่ 3 ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิต ของชาวจังหวัดแม่ฮ่องสอน

หน่วยที่ 4 แนวคิด ความเชื่อ ค่านิยมและความรู้สึก นึกคิดของชาวจังหวัดแม่ฮ่องสอน

หน่วยที่ 5 ความรู้เกี่ยวกับนิทานพื้นบ้าน และ การอนุรักษ์นิทานพื้นบ้าน

จากเนื้อหาดังกล่าว กำหนดโครงการสอนระยะยาวได้ 8 แผน 8 สัปดาห์ และผลการวิเคราะห์ความสอดคล้อง วิธีสอนกับองค์ประกอบด้านต่าง ๆ พบว่า มีวิธีสอนที่เหมาะสม กับจุดประสงค์ เนื้อหา และจำนวนนิทานพื้นบ้าน อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 10 วิธี คือ วิธีสอนที่ใช้ครูเป็นศูนย์กลาง ได้แก่ วิธีสอนแบบบรรยาย และแบบทบทวน และวิธีสอนที่ใช้ นักเรียนเป็นศูนย์กลาง ได้แก่ แบบอภิปราย แบบอนุมาณ แบบอุปมาน แบบแบ่งกลุ่ม ระดมความคิด แบบแบ่งกลุ่มทำงาน แบบศูนย์การเรียน แบบบทบาทสมมุติ และแบบสร้างเสริมเจตคติ

จากข้อมูลดังกล่าว เมื่อนำจุดประสงค์รายวิชา เนื้อหา กลวิธีสอนและนิทานพื้นบ้านมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์เพื่อกำหนด โครงสร้างเอกสารประกอบหลักสูตร สามารถจัดความสัมพันธ์ได้ ดังนี้

จุดประสงค์ที่ 1 ประวัติความเป็นมา การตั้งถิ่นฐาน นักเรียนสามารถวิเคราะห์ อธิบายความเป็นมา สภาพภูมิประเทศ การตั้งถิ่นฐานและประกอบอาชีพของท้องถิ่นตัวเองได้ หน่วยที่ 1 ประวัติความเป็นมา เรื่อง วิถีทัศน์ เรื่อง ประวัติ ความเป็นมาของพญาลิงหนาท ใ้ความรู้ของการตั้งถิ่นฐาน ของชาวไทใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน นิทานพื้นบ้านเรื่อง พญาลิงหนาท ดอยปู่คำ ประวัติความเป็นมาเมืองแม่ฮ่องสอน บอกลักษณะการตั้งถิ่นฐาน

จุดประสงค์ที่ 2 การประกอบอาชีพ การพึ่งพาตนเอง ในการดำรงชีวิตนักเรียนสามารถวิเคราะห์การประกอบอาชีพ ของท้องถิ่นตัวเองได้ หน่วยที่ 2 นิทานพื้นบ้านเรื่อง เศรษฐีกับ ลูกสาวยาก ตำนานรักขุนสามล้อและนางอุแป่ม กาดำกับ หงส์ขาว แม่เอี๊ยะ (ลูกแมลงปอ) เหล้า สิงโตกับหญิงงาม

จุดประสงค์ที่ 3 ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน ของไทใหญ่ นักเรียนวิเคราะห์ประเพณีเกี่ยวกับการประกอบ อาหาร และการแต่งกายของไทใหญ่ได้ นิทานพื้นบ้านเรื่อง อลองลิ้นกาน อลองก่ากะดี แม่หม้ายตาไป อลองมดส้ม เสอเย็น ใจตอก นางแมว

จุดประสงค์ที่ 4 ความเชื่อของนิทานพื้นบ้านนักเรียน อภิปรายผลของความเชื่อเกี่ยวกับลักษณะของคนและสัตว์ แล้วเชื่อมโยงกับชีวิตจริงของมนุษย์ได้ นิทานพื้นบ้านเรื่อง สองคนสองสหาย พระราชาและอำมาตย์ กบกินเดือน ความอูบอ้าเข้ากัน (พูดไม่เข้ากัน) ยาวหื้อตัด ป็อดหื้อต่อ (ยาวให้ตัด สั้นให้ต่อ) โคนอำจู้จักฮ้าง (คนไม่รู้จักรูปตนเอง) ฤาษีกับหม้อทองคำ ต้องดูย ต้องมอง กนเหลือไม้ อลองนางผักขม

จุดประสงค์ที่ 5 ความศรัทธาในพุทธศาสนา นักเรียน สามารถวิเคราะห์วิถีชีวิตและคุณค่าได้ นิทานพื้นบ้านเรื่อง เม 7 เมว (ภรรยา 7 ประเภท) ไ้ยี้กำพำร่า แหนงใจี เมื่อเฒ่า ดอกอาชาวดี เจ้านางไข่ฟ้า

จุดประสงค์ที่ 6 ค่านิยมที่พบในนิทานไทใหญ่ นักเรียน สามารถอธิบายค่านิยมที่ปรากฏในนิทานไทใหญ่ แล้วเชื่อมโยง กับการดำรงชีวิตของชาวไทใหญ่ได้ นิทานพื้นบ้าน เรื่อง กบเลือกนาย ดอกอาชาวดี ซ้าง งูเห่า หม่าป่า นกกาต-นกโก้วก

งูกับคน อลองกำเฟิก นิทานพื้นบ้าน นกยูงคำ (นกยูงทอง) ลูกเศรษฐีสี่คน

จุดประสงค์ที่ 7 ข้อสังเกตเกี่ยวกับลักษณะของนิทานพื้นบ้านไทใหญ่ นักเรียนสามารถวิเคราะห์วิถีชีวิตและคุณค่าจากนิทานพื้นบ้านได้ นิทานพื้นบ้านเรื่อง เม่น อ้ายโงมฟ้า

จุดประสงค์ที่ 8 การส่งเสริมและอนุรักษ์นิทานพื้นบ้านนักเรียนสามารถระบุแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมและอนุรักษ์นิทานพื้นบ้านในท้องถิ่นได้ นิทานพื้นบ้านเรื่อง จิกจอก กาเผือก นกกาต-นกกไก่อ้วก ลีอ คน งู ลิง นกกระจาบแตกคอสามัคคี ออย่าเฮากวามนอกกะฮินมาอุปในเฮิน อลองนกเขว กวาย-ตันโกย (ควายกับต้นกล้วย) นากกับกระต่าย หมาจิ้งจอกถือศีล นิทานเรื่อง พญาฮางล่าติดบ่วงแล้ว คนแก่กับเด็ก

ผลการจัดความสัมพันธ์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้ใช้นิทานซ้ำกันกับเรื่องที่นักเรียนเคยเรียนมาแล้วในบางแผน เนื่องจากนิทานบางเรื่องมีคุณลักษณะเหมาะสมที่จะใช้จุดประสงค์ได้หลายจุดประสงค์

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการรวบรวม และจัดประเภทนิทานพื้นบ้านชนชาติพันธุ์ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 และวิเคราะห์จุดประสงค์จากคำอธิบายรายวิชา ท 16101 ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรท้องถิ่น ตลอดจนศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับนิทานพื้นบ้าน โดยรวบรวมนิทานพื้นบ้านอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน จากเอกสารและงานวิจัย ตลอดจนเก็บข้อมูลนิทานด้วยตนเอง จากนั้นได้คัดเลือกนิทานเพื่อใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนในเอกสารประกอบหลักสูตรได้ 5 ประเภท จำนวน 50 เรื่อง ดังนี้ 1) นิทานปรัมปรา 10 เรื่อง ได้แก่ นิทานเรื่อง อลองนางผักขม นางแมว เสอเฮียน-ไวดอก แม่หมาตายไป อลองมดส้ม อลองกำเฟิก อลองลีนกาน ตองต๋อยต๋องมอ อ้ายโงมฟ้า อลองกำกะดี 2) นิทานท้องถิ่น 15 เรื่อง ได้แก่ นิทานเรื่อง พญาสิงหนาทราชา ยาวหื้อต๋อต๋อ ป็อดหื้อต๋อ (ยาวให้ตัด สั้นให้ต๋อ) กบกินเดือน ความอุปฮ้ำเข้ากัน (พูดไม่เข้ากัน) เศรษฐีกับลูกสาว กนเหลือไม้ พระราชาและอำมาตย์ ดอยปู่คำ สองคนสองสหาย เหล้า นกยูงคำ (นกยูงทอง) ตำนานรักขุนสามลอและนางอุเปม กวาย-ตันโกย (ควายกับต้นกล้วย) ลูกเศรษฐีสี่คน โคนอ้าฮู้จักฮ้าง 3) นิทานเทพนิยาย

7 เรื่อง ได้แก่ นิทานเรื่อง แหนงใจเฒ่า เม 7 เมว ดอกอาช่าวาที่ เจานางไข่ฟ้า ไอ่ฮี้กำพรั่า ฤทธิกับหม้อทองคำ อลองเขียด 4) นิทานเรื่องสัตว์ 17 เรื่อง ได้แก่ นิทานเรื่อง ช้างงูเห่าหมาป่า อลองนกเขว สิงโตกับหญิงงาม ออย่าเฮากวามนอกเฮินมาอุปในเฮิน ลีอคนงูลิง กาเผือก กบเลือนนาย จิกจอก งูกับคน หมาจิ้งจอกถือศีล พญาฮางล่าติดบ่วงแล้ว แมงอี่นัว นากกับกระต่าย กาดำกับหงส์ขาว นกกาตไล่คนกวัก คนแก่กับเด็ก นกกระจาบแตกคอสามัคคี และ 5) นิทานตลกขบขัน 1 เรื่อง คือ นิทานเรื่อง เม่น

2. ผลการศึกษาวิเคราะห์ ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี วิถีชีวิต และบทบาท ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านชนชาติพันธุ์ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า 1) ความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านสามารถแบ่งออกเป็น ความเชื่อทางศาสนา ความเชื่อเรื่องโชดชะตา ความเชื่อเรื่องอมนุษย์ และความเชื่ออื่น ๆ ความเชื่อของชาวบ้านมีความผสมผสานกันระหว่างพุทธ พราหมณ์ และผี มีความเชื่อเกี่ยวกับโชดชะตาว่าเป็นสิ่งที่กำหนดชีวิตมนุษย์ โชดศาสนาไม่สามารถเปลี่ยนแปลงหรือแข่งขันกันได้ เรื่องโหราศาสตร์เป็นที่พึ่งทางจิตใจของมนุษย์ ซึ่งความเชื่อเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิต กำหนดความคิด การกระทำ และขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ในสังคม 2) ค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน ได้แก่ ค่านิยมเรื่องความรัก ค่านิยมเรื่องความขยัน ค่านิยมเรื่องการเชื่อฟังผู้ใหญ่ ค่านิยมเรื่องความซื่อสัตย์ ค่านิยมเรื่องความกตัญญู ค่านิยมเรื่องความอดทน ค่านิยมเรื่องความสามัคคี ค่านิยมเรื่องความสันโดษ ค่านิยมเรื่องการยกย่องผู้มีวิชาความรู้และฉลาดหลักแหลม ค่านิยมเรื่องความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ค่านิยมเรื่องการไม่เอาัดเอาเปรียบ 3) ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน ได้แก่ ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต ประเพณีที่พบในนิทานคือพระพุทธศาสนา และช่วยเหลือเกื้อกูลกันในประเพณีต่าง ๆ ของท้องถิ่น 4) วิถีชีวิตที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน ประกอบด้วย ทำเล การตั้งถิ่นฐาน ลักษณะบ้านเรือน การคมนาคม เครื่องมือเครื่องใช้ และอาหารพื้นบ้าน ชาวบ้านสร้างบ้านใกล้แหล่งน้ำ ใกล้ทุ่งนา รวมถึงใกล้ป่าและภูเขา ซึ่งสอดคล้องกับสภาพภูมิศาสตร์ของท้องถิ่น ลักษณะบ้านเรือน นิทานสะท้อนให้เห็นลักษณะบ้านใต้ถุนสูง หลังคามุงหญ้า ฝาเรือนทำด้วยไม้และใบตอง มีบันไดยกได้ ห้องนอนมีทั้งแบบแยกและแบบรวมและนอกชานเปิดโล่ง เป็นที่พักผ่อนของคนในครอบครัว การคมนาคม มีทั้งการคมนาคมทางบกและทางน้ำ อาหารพื้นบ้าน ประกอบด้วย

ผัก และผลไม้ 5) สภาพความเป็นอยู่ที่ปรากฏในนิทานชาวบ้าน มีการตั้งถิ่นฐานใกล้แหล่งน้ำ ทุ่งนา ป่า และภูเขา ซึ่งเหมาะแก่การอยู่อาศัย เป็นแหล่งประกอบอาชีพ และแหล่งหาอาหาร ลักษณะบ้านเรือนเป็นบ้านใต้ถุนสูงหลังคามุงหญ้า ฝาเรือนเป็นไม้เนื้อแข็งหรือไม้ไผ่ มีทั้งห้องนอนแยกและห้องนอนรวม นอกชานเพื่อพักผ่อนหรือรับแขก คุณสมบัติสำคัญที่นำมาเป็นเกณฑ์ในการเลือกคูครอง ได้แก่ ความขยัน ความสามารถ และรูปร่างหน้าตา ลักษณะครอบครัวที่ปรากฏในนิทานส่วนมากเป็นครอบครัวขยาย รองลงมาคือครอบครัวเดี่ยว การประกอบอาชีพ อาชีพของชาวบ้านที่ปรากฏในนิทานสามารถแบ่งออกเป็นอาชีพเกษตรกรรม อาชีพรับราชการ และอาชีพอื่น ๆ เช่น หมอพื้นบ้าน ค้าขาย รับจ้าง หาของป่า และล่าสัตว์ และ

6) บทบาทของสมาชิกในสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน แบ่งเป็น บทบาทของสมาชิกในครอบครัว บทบาทของผู้เฒ่าในสังคม บทบาทของผู้ใต้บังคับบัญชา บทบาทของพระสงฆ์ บทบาทของพุทธศาสนิกชน บทบาทของครู บทบาทของศิษย์ และ บทบาทของเพื่อน ผู้ใหญ่จะคอยแนะนำสั่งสอนและชี้แนะทางปฏิบัติตนให้แก่คนในครอบครัว พ่อแม่เป็นผู้ดูแล ส่งเสริมอบรมสั่งสอนและช่วยเหลือลูก ลูกมีหน้าที่เชื่อฟังคำสั่งสอน และทดแทนบุญคุณของพ่อแม่ พี่น้องมีหน้าที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

3. ผลสร้างหลักสูตรท้องถิ่นโดยการใช้นิทานพื้นบ้าน ชนชาติพันธุ์ อำเภอมือเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน จากการวิเคราะห์เนื้อหาและจุดประสงค์รายวิชาของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม ท 16201 นิทานพื้นบ้าน ได้เอกสารประกอบหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม ท 16201 นิทานพื้นบ้าน จำนวน 8 แผน 8 สัปดาห์ โดยใช้วิธีสอน 10 วิธี คือ วิธีสอนที่ยึดครูเป็นศูนย์กลาง ได้แก่ วิธีสอนแบบบรรยายและแบบทบทวน และวิธีสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ได้แก่ วิธีสอนแบบอภิปราย แบบอนุমান แบบอุปมาแบบแบ่งกลุ่ม ระดมความคิด แบบแบ่งกลุ่มทำงาน แบบศูนย์การเรียน แบบบทบาทสมมติ และแบบสร้างเสริมเจตคติ ซึ่งเอกสารประกอบหลักสูตรนี้มีความเหมาะสมตามผลการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ และได้รับคำแนะนำให้ปรับปรุงแก้ไขบางส่วนก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า นิทานพื้นบ้านของอำเภอมือเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน นิทานเรื่องสัตว์มีมากที่สุด 17 เรื่อง ได้แก่ นิทานเรื่อง ช้างงูเห่าหมาป่า อolongนกเขว สิงโตกับหญิงงาม

อย่าเอาความนอกเขินมาอุปในเขิน เลือดคนงูลิง กาเหวอก กบเลือกนาย จิกจอก งูกับคน หมาจิ้งจอกถือศีล พญาฮางล่า ติดดวงแก้ว แมงอี่นัว นากกับกระต่าย กาดำกับหงส์ขาว นกกาดไล่่นกวัค คนแก่กับเด็ก นกกระจาบแตกความสามัคคี นิทานท้องถิ่นมี 15 เรื่อง ได้แก่ นิทานเรื่อง พญาสิงหนาทราชา ยาวหือตัด ป็อดหือต่อ (ยาวให้ตัด สั้นให้ต่อ) กบกินเดือน ความอุบ้ำเข้ากัน (พูดไม่เข้ากัน) เศรษฐีกับลูกสาว กนเหลือไม้ พระราชาและอำมาตย์ ดอยปู่คำ สองคนสองสหาย เหล้า นกยูงคำ (นกยูงทอง) ตำนานรักขุนสามลอและนางอุเปม กวาย-ตันโกย (ควายกับตันกล้วย) ลูกเศรษฐีสี่คน โคนอ่าฮู้จักฮ้าง นิทานนิทานปรัมปรา 10 เรื่อง ได้แก่ นิทานเรื่อง อolongนางผักขม นางแมว เสอฮั้น-ไวตอก แม่หมาตาไป อolongมดส้ม อolongกำเผิก อolongลิ้นก่าน ต๋องต๋อยต๋องมอ อ้ายใจมฟ้า อะลองกำกะตี นิทานเทพนิยาย 7 เรื่อง ได้แก่ นิทานเรื่อง แหนงใจเฒ่า เม 7 เมว ดอกอาช่าวาคี เจ่านางไซฟ้า ไอ่ฮี้กำพรั ฤกษ์กับ หม้อทองคำ อolongเขียด และนิทานตลกขบขันมีน้อยที่สุด 1 เรื่อง คือ นิทานเรื่อง เม่น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ยุพดี ยศวริศสกุล (2560) ได้ทำการศึกษานิทานพื้นบ้านไทย มุสลิมในจังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่า นิทานพื้นบ้านไทย มุสลิม จำนวน 50 เรื่อง ผู้เล่าเป็นชาวไทยมุสลิม แบ่งเป็น ประเภทของนิทานได้ 6 ประเภท คือ นิทานมุขตลก 10 เรื่อง นิทานคติ 11 เรื่อง นิทานอธิบายเหตุ 8 เรื่อง นิทานเรื่องเกี่ยวกับสัตว์ 8 เรื่อง นิทานตำนาน 1 เรื่อง และนิทานปรัมปรา 12 เรื่อง สารัตถะของนิทานพื้นบ้านที่สำคัญมี 3 ลักษณะ คือ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับปัจเจกชนมุ่งเน้นในเรื่องความกตัญญู ต่อผู้มีพระคุณ การทำความดี การเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ และสิ่งที่อยู่รอบตัว สารัตถะเกี่ยวกับสถาบันครอบครัว เป็นเรื่องการมีครอบครัวที่อบอุ่น ดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา ระหว่างพ่อแม่กับลูก ๆ และ สารัตถะเกี่ยวกับสถาบันสังคม เป็นเรื่องการสืบทอดประเพณี ดังคำกล่าวของ กฤษณา แตนสีแก้ว (2559) ได้ทำการศึกษานิทานพื้นบ้านอำเภอกอสมพิสัย : การศึกษาเชิงคติชน ผลการศึกษาพบว่า 1) จากการสำรวจนิทานพื้นบ้านในอำเภอกอสมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การสำรวจรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เจาะลึกจากกลุ่มตัวอย่างที่มีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยใช้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถเป็นที่เคารพ เป็นผู้รู้ เป็นปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งมี

ความรู้เป็นผู้เฒ่าผู้แก่ ที่มีประสบการณ์ในรุ่นเก่า ๆ เห็นได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด จำนวน 51 ท่าน มีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป ทั้งสิ้นในการเล่าถึงนิทานพื้นบ้านในอำเภอโกสุมพิสัย ต้องหาผู้ที่สามารถถ่ายทอดนิทานพื้นบ้านได้โดยแท้จริง ต้องสามารถนำเสนอและมีทักษะการเล่าที่ดีและที่สำคัญต้องมีความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดจากแหล่งที่ถูกต้อง ต้องอาศัยประสบการณ์ของผู้ถ่ายทอดเพื่อได้มาซึ่งเนื้อหาที่แท้จริงของนิทานพื้นบ้านในพื้นที่นั้น ๆ การสำรวจในครั้งนี้ ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนที่อาศัยในพื้นที่เป็นผู้บอกกล่าว ทั้งในด้านผู้ให้ข้อมูล ในส่วนของพื้นที่ ในส่วนของผู้ที่เล่านิทานพื้นบ้านในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งจะต้องเข้าขอบเขตที่ได้กำหนดเอาไว้เบื้องต้นที่ต้องประกอบไปด้วย ผู้เล่านิทานต้องเป็นผู้มีภูมิลำเนาในอำเภอโกสุมพิสัยมานานกว่าสิบปี และผู้เล่านิทานต้องสามารถถ่ายทอดนิทานเป็นถ้อยคำสำนวนพื้นถิ่นได้ การสำรวจดังกล่าวมีความหลากหลายทั้งในด้านเนื้อหา ความเป็นเอกลักษณ์ของนิทานพื้นบ้านโดยแท้จริง ซึ่งการจะได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นเรื่องของนิทานพื้นบ้านต้องอาศัยการพูดคุย ความสนิทสนม ตลอดจนนิทานพื้นบ้านเป็นเรื่องที่ต้องมีการถ่ายทอดอย่างถูกต้อง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่มีการเสริมแต่ง เพราะนิทานพื้นบ้านที่มีการเสริมแต่งย่อมไม่ใช่สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์พื้นถิ่นที่แท้จริง สามารถจำแนกประเภทนิทานพื้นบ้านในอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ออกเป็นประเภทเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ นิทานคติ 16 เรื่อง นิทานอธิบายเหตุผล 14 เรื่อง นิทานตลก 11 เรื่อง นิทานสัตว์ 9 เรื่อง นิทานประจำถิ่น 8 เรื่อง นิทานปรัมปรา 7 เรื่อง นิทานภูตผี 3 เรื่อง และนิทานศาสนา 2 เรื่อง 2) วิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอของนิทานพื้นบ้านอำเภอโกสุมพิสัย ได้ศึกษาองค์ประกอบของนิทาน พบว่า โครงเรื่องในนิทานพื้นบ้านอำเภอโกสุม มีทั้งหมด 5 โครงเรื่อง คือ เรียงลำดับเหตุการณ์มากเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมา คือ โครงเรื่องย้อนเหตุการณ์ และโครงเรื่องเพื่อตีความตามลำดับและสุดท้าย คือ โครงเรื่องที่เน้นเนื้อเรื่องเป็นบางตอนพบน้อยที่สุด ส่วนแก่นเรื่องที่พบในนิทานพื้นบ้านอำเภอโกสุมพิสัย คือ แก่นเรื่องเกี่ยวกับทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่วมากเป็นอันดับหนึ่ง และรองลงมา คือ แก่นเรื่องเกี่ยวกับการใช้สติปัญญาและแก่นเรื่องเกี่ยวกับการอธิบายความเป็นมา แก่นเรื่องเกี่ยวกับการครองเรือน และแก่นเรื่องเกี่ยวกับตำนานที่เกิดขึ้นจริงพบว่ามีเท่ากัน ส่วนแก่นเรื่องที่พบน้อยที่สุด คือ แก่นเรื่องเกี่ยวกับการกำเนิดผี และขวัญใจ ฟองมูล (2557) ได้ทำการศึกษา

เรื่องการศึกษาโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของนิทานพื้นบ้านไทใหญ่ อำเภอแม่ฮาด จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า นิทานพื้นบ้าน ไทใหญ่ในอำเภอแม่ฮาด จังหวัดเชียงใหม่ รวบรวมได้ทั้งหมด 69 เรื่อง ซึ่งจำแนกได้ 8 ประเภท ได้แก่ 1) นิทานอธิบายเหตุ 17 เรื่อง 2) นิทานคติธรรม 14 เรื่อง 3) นิทานชีวิต 12 เรื่อง 4) นิทานมหัศจรรย์ 11 เรื่อง 5) นิทานสัตว์ 8 เรื่อง 6) นิทานมุขตลก 5 เรื่อง 7) นิทานเฉพาะถิ่น 1 เรื่อง และ 8) นิทานศาสนา 1 เรื่อง เมื่อนำมาวิเคราะห์โครงสร้างโดยใช้ทฤษฎีโครงสร้างนิทานของ วลาดิเมียร์พรอพพ์ (Vladimir Propp) ผู้ศึกษาพบโครงสร้างของนิทานพื้นบ้านไทใหญ่ ทั้งหมด 9 โครงสร้าง ซึ่งโครงสร้างของนิทานพื้นบ้านไทใหญ่แต่ละประเภท มีตัวกำหนดพฤติกรรมและการดำเนินเรื่องของนิทานตามแนวความคิด 2 ประการ คือ 1) ความคิดสากล ที่เป็นเช่นนี้ เพราะนิทานพื้นบ้านในทุกชนชาติทุกภาษาจะมีพฤติกรรมที่เหมือนกับโครงสร้างหลักของนิทานรัสเซียที่พรอพพ์ (Vladimir Propp) ใช้ จึงเป็นความคิดที่มีความเป็นสากล และ 2) ความคิดที่สอดคล้องกับหลักพระพุทธศาสนา ที่เป็นเช่นนี้เพราะชาวไทใหญ่มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา นอกจากนี้นิทานพื้นบ้านไทใหญ่มีโครงสร้างนิทานที่มีความเป็นพื้นบ้านไทใหญ่ที่เป็นตัวกำหนดการดำเนินเรื่อง ซึ่งไม่เหมือนกับนิทานที่มีความเป็นสากลทั่วไป

2. ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี วิถีชีวิต และบทบาทที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านชนชาติพันธุ์ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน สามารถแบ่งออกเป็นความเชื่อทางศาสนา ความเชื่อเรื่องโชดชะตา ความเชื่อเรื่องอมนุษย์ และความเชื่ออื่น ๆ ค่านิยมเรื่องความรัก ค่านิยมเรื่องความขยัน ค่านิยมเรื่องการเชื่อฟังผู้ใหญ่ ค่านิยมเรื่องความซื่อสัตย์ ค่านิยมเรื่องความกตัญญู ค่านิยมเรื่องความอดทน ค่านิยมเรื่องความสามัคคี ค่านิยมเรื่องความสันโดษ ค่านิยมเรื่องการยกย่องผู้มีวิชาความรู้และฉลาดหลักแหลม ค่านิยมเรื่องความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ค่านิยมเรื่องการไม่เอาใจเอาเปรียบ ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ปรากฏ ได้แก่ ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต ประเพณีที่พบในนิทาน คือ พระพุทธศาสนา และช่วยเหลือเกื้อกูลกันในประเพณีต่าง ๆ ของท้องถิ่น วิถีชีวิตที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน ประกอบด้วย ทำเลที่ตั้งถิ่นฐาน ลักษณะบ้านเรือน การคมนาคม เครื่องมือเครื่องใช้ และอาหารพื้นบ้าน ชาวบ้านสร้างบ้านใกล้แหล่งน้ำ ใกล้ทุ่งนา รวมถึงใกล้ป่าและภูเขา ซึ่งสอดคล้องกับสภาพภูมิศาสตร์ของท้องถิ่น สภาพความเป็นอยู่ที่ปรากฏในนิทาน ชาวบ้าน

มีการตั้งถิ่นฐานใกล้แหล่งน้ำ พุงนา ป่า และภูเขา ซึ่งเหมาะแก่การอยู่อาศัย เป็นแหล่งประกอบอาชีพ และแหล่งหาอาหาร บทบาทของสมาชิกในครอบครัว บทบาทของผู้นำในสังคม บทบาทของผู้ใต้บังคับบัญชา บทบาทของพระสงฆ์ บทบาทของพุทธศาสนิกชน บทบาทของครู บทบาทของศิษย์ และบทบาทของเพื่อน ผู้ใหญ่จะคอยแนะนำสั่งสอนและชี้แนวทางปฏิบัติตนให้แก่คนในครอบครัว พ่อแม่เป็นผู้ดูแลส่งเสริมอบรมสั่งสอนและช่วยเหลือลูก ลูกมีหน้าที่เชื่อฟังคำสั่งสอนและทดแทนบุญคุณของพ่อแม่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อัจฉรวรรณ ชัยมงคล (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่องนิทานพื้นบ้านของชาวดำบลโกรกกราก อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า 1) นิทานพื้นบ้านที่รวบรวมได้มีจำนวน 77 เรื่อง แบ่งเป็น 6 ประเภท คือ นิทานปรัมปรา นิทานท้องถิ่น เทพนิยาย นิทานเรื่องสัตว์ และนิทานตลกขบขัน 2) นิทานพื้นบ้านสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อเรื่องภูตผีปิศาจ เรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เวทมนตร์คาถา และลักษณะดีชั่วของคน ค่านิยมที่พบ ได้แก่ ค่านิยมเรื่องความกตัญญู การยกย่องผู้รู้ ผู้มีปัญญา ความร่าเริง ความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ความขยันหมั่นเพียร และความซื่อสัตย์ ประเพณี และพิธีกรรมการไหว้แม่ย่านาง วิถีชีวิตที่พบในนิทานพื้นบ้านที่เห็นเด่นชัด คือ เรื่อง การประกอบอาชีพ ประมง และอาชีพค้าขาย 3) บทบาทของนิทานพื้นบ้านที่มีต่อคนในตำบลโกรกกราก ในด้านต่าง ๆ คือ การปลูกฝังให้คนทำความดี การส่งเสริมการพึ่งพาตนเอง การสร้างความสามัคคีในสังคม การธำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนา การให้ความรู้ และคติสอนใจ การให้ความบันเทิง การส่งเสริมการสร้างจินตนาการ และเป็นสื่อกลางเชื่อมโยงความคิดระหว่างคนรุ่นใหม่กับคนรุ่นเก่า

3. หลักสูตรที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีคุณภาพเหมาะสม ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยได้ยึดคำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม ท 16201 นิทานพื้นบ้าน อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นแนวทางในการกำหนดจุดประสงค์ เนื้อหา และกิจกรรมการเรียนการสอน เพราะคำอธิบายรายวิชาต้องการให้ผู้เรียนศึกษานิทานเพื่อให้เห็นสาระต่าง ๆ ที่แฝงอยู่ในนิทานพื้นบ้าน เช่น สำนวน ภาษา วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ความรู้สึกนึกคิด อันจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจสภาพท้องถิ่นและเห็นคุณค่าของนิทาน

พื้นบ้าน เพื่อตอบสนองคำอธิบายรายวิชาดังกล่าวผู้วิจัยได้กำหนดจุดประสงค์รายวิชาไว้ 8 ข้อและกำหนดเนื้อหาเป็น 8 บท ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาสาระตามที่ระบุไว้ในคำอธิบายรายวิชา ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้เนื้อหาสาระอย่างครบถ้วนทั้งในด้านภาษา สำนวนท้องถิ่น แนวคิด ความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น และเห็นคุณค่าของวรรณกรรมพื้นบ้าน นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกนิทานพื้นบ้าน เพื่อใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหา จำนวน 50 เรื่อง ซึ่งเป็นนิทานที่เอื้ออำนวยให้นักเรียนเข้าใจ เกี่ยวกับท้องถิ่นในแง่มุมต่าง ๆ มีโลกทัศน์กว้างและชัดเจนตรงตามสภาพจริงในท้องถิ่น เนื่องจากโดยธรรมชาติของเนื้อหาในนิทานพื้นบ้าน อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ส่วนใหญ่มักสะท้อนแง่มุมเด่นชัดเพียงแง่มุมใดแง่มุมหนึ่ง ไม่สามารถนำไปใช้ได้หลายแง่มุม นิทานบางเรื่องมีลักษณะสั้น จำเป็นต้องใช้หลายเรื่องในแต่ละแผนการเรียนเพื่อความเหมาะสมกับเวลาเรียนตลอดจนการปฏิบัติกิจกรรม ปรากฏว่าการใช้นิทานหลายเรื่องที่มีเนื้อหาหลากหลายมีผลดีต่อการเรียน การสอนทำให้นักเรียนสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย ของรุ่งอรุณ หัสชู (2553) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นรายวิชาเพิ่มเติม ท 16201 นิทานพื้นบ้าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยจากการนำหลักสูตรไปใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 โรงเรียนวัดวังแก้ววิเวการาม พบว่า นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องนิทานพื้นบ้าน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นอกจากนี้ การที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกวิธีสอนและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหา ทำให้นักเรียนสนใจเรียนและเข้าใจเนื้อหาเป็นอย่างดี วิธีสอนที่ผู้วิจัยคัดเลือกมาได้แก่ วิธีสอนแบบบรรยาย แบบทบทวน แบบอภิปราย แบบอนุমানแบบอุปมาน แบบแบ่งกลุ่มระดม ความคิด แบบแบ่งกลุ่มทำงาน แบบศูนย์การเรียน แบบบทบาทสมมุติ และแบบสร้างเสริมเจตคติ เนื่องจากเห็นว่า วิธีสอนทั้งหมดนี้มีความเหมาะสมที่จะใช้กับเนื้อหาในบทเรียนต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้ให้นักเรียนสนใจและ ได้เรียนรู้ด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน และการที่ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้นักเรียนมีโอกาสใช้ภาษาถิ่นในห้องเรียน เช่น การสนทนา การเล่านิทาน และการแสดงบทบาทสมมุติขึ้นเป็นผลดีอย่างยิ่ง เพราะนิทาน

พื้นบ้านเป็นข้อมูลแบบมุขปาฐะเป็นส่วนใหญ่ จึงปรากฏภาษาถิ่น อยู่เกือบทั้งหมด ทำให้นักเรียนมีความคุ้นเคยกับภาษาที่ใช้ใน นิทาน สามารถอ่านนิทานได้อย่างมีรสชาติ ส่งผลให้นักเรียน ปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันอย่างเป็นกันเองและกล้าแสดงออก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำเอกสารประกอบหลักสูตรไปใช้

1. การนำเอกสารประกอบหลักสูตรไปใช้ ครูผู้สอน อาจปรับใช้ตามสภาพท้องถิ่น เช่น ทรัพยากรในท้องถิ่น ความสามารถของผู้เรียน และความเหมาะสมด้านอื่น ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กฤษณา แตนสีแก้ว. (2559). นิทานพื้นบ้านอำเภอโกสุมพิสัย : การศึกษาเชิงคดีชน. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2518). *คดีชาวบ้าน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ขวัญใจ พงมุล. (2557). *การศึกษาโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของนิทานพื้นบ้านไทใหญ่ อำเภอแม่ฮาด จังหวัดเชียงใหม่*. เข้าถึงได้จาก http://www.graduate.cmru.ac.th/core/km_pic/268.pdf?fbclid=IwAR3RTjrfCZ44T0amiCm1fGpkrXxwwW-1aU54TeVpOXIUxLpGSu6t7IRNrZs 9 พฤศจิกายน 2562.

ข่าวสด. (2550). *คุณค่าของนิทานพื้นบ้าน*. เข้าถึงได้จาก <http://dek-d.com/board/view.php?id=934893> 9 พฤศจิกายน 2562.

ยุพดี ยศวาริศกุล. (2560). การศึกษานิทานพื้นบ้านมุสลิมในจังหวัดปัตตานี. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 28(3), 185-195.

รุ่งอรุณ หัสชู. (2553). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นรายวิชาเพิ่มเติม ท 16201 นิทานพื้นบ้าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดวังแก้วเวภาราม อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน. (2562). *ประชากร กลุ่มชาติพันธุ์*. เข้าถึงได้จาก <http://www.maehongson.go.th/th/province-info/general-info/societal-characteristics.html> 9 พฤศจิกายน 2562.

อัจฉราวัน ชัยมงคล. (2555). *นิทานพื้นบ้านของชาวดำบลโกรกราก อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรจัดเวลาต่อเนื่อง และดำเนินกิจกรรมการสอนอย่างกระชับ ตรงเวลา หากเสียเวลา ในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งมากเกินไปจะทำให้การปฏิบัติกิจกรรม ไม่ครบตามกระบวนการ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น รายวิชา เพิ่มเติม ท 16201 นิทานพื้นบ้าน ในลักษณะอื่น ๆ เช่น ชุดการสอน บทเรียนสำเร็จรูป หรือวีดิทัศน์ เพื่อทดลองผล การเรียนรู้ด้วยวิธีการอื่นที่แตกต่างออกไป

2. ควรวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น รายวิชา เพิ่มเติม ท 16201 นิทานพื้นบ้าน ในท้องถิ่นอื่น ๆ และใช้วิธีทดลอง หาประสิทธิภาพที่แตกต่างไปจากการวิจัยครั้งนี้ เพื่อขยายผล การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์แก่สังคมและ ประเทศชาติมากยิ่งขึ้น